اعتباریابی فرم لیکرت مقیاس افسردگی مرگ در نمونه دانشجویی

علی محمدزاده[1*]، اکبر رضایی[1]، سید ابراهیم آقازاده[2]

۱) گروه روان شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

۲) گروه الهیات و فلسفه، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تبریز، تبریز، ایران

تاریخ دریافت: ۹٤/۳/۳۰ **تاریخ پذیرش:۹٤/۷/۱۱**

چکیده

مقدمه: مقیاس افسردگی مرگ به منظور سنجش نگرش های مرضی نسبت به مرگ ساخته شده است. این مقیاس دارای دو فرم دو گزینه ای و لیکرت است. هدف پژوهش حاضر اعتباریابی فرم لیکرت مقیاس افسردگی مرگ در نمونه دانشجویی بود.

مواد و روش ها: پژوهش حاضر از نوع همبستگی بود. نمونه ای به حجم ۸۹۴ نفر از بین دانشجویان دانشگاه های شهر تبریز که در سال ۱۳۹۱ مشغول به تحصیل بودند، به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب و با مقیاس افسردگی مرگ مورد آزمون قرار گرفتند. داده ها با استفاده از روش تحلیل عاملی اکتشافی و همبستگی پیرسون تحلیل شدند.

یافته های پژوهش: نتایج تحلیل عاملی نشان داد این پرسش نامه مقیاسی سه بعدی بوده و عوامل ناامیدی مرگ/ شکست مرگ، تنهایی مرگ و پذیرش مرگ ۵۹/۴۳ درصد واریانس را تبیین می کنند. به منظور بررسی روایی هم زمان از اجرای هم زمان مقیاس اضطراب مرگ استفاده شد که حاکی از روایی هم زمان مطلوب می باشد($P<0.001, r=0.73$). علاوه بر این، سه نوع پایایی(بازآزمایی، تنصیفی و همسانی درونی) گزارش شد.

بحث و نتیجه گیری: فرم لیکرت در مقایسه با فرم دو گزینه ای از سه عامل اشباع شده و از ضرایب روایی و پایایی نسبتاً بالاتری برخوردار است، لذا ابزار حاصل از پژوهش حاضر می تواند در تحقیقات مربوط به مرگ قابلیت کاربرد داشته باشد.

واژه های کلیدی: مقیاس افسردگی مرگ، روایی، پایایی

***نویسنده مسئول: گروه روان شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران**

Email: a_mohammadzadeh@pnu.ac.ir

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-12]

[DOI: 10.18869/acadpub.sjimu.24.1.89]

مقدمه

از آغاز تمدن بشر اندیشیدن به مرگ نقش مهمی را در زندگی بشر ایفا نموده است(۱)، با این که مرگ یک واقعیت زیست شناختی و روان شناختی است و احساسات انسان ها در مورد فرآیند مر گ(Death process) و مردن ریشه در چگونگی اجتماعی شدن فرد در جامعه دارد(۲)، اما به طور کلی اندیشیدن به مرگ ترسناک بوده و اغلب مردم ترجیح می دهند به آن فکر نکنند(۳). اگر چه درک پایان زندگی بخش مهمی از شرایط زندگی هر انسانی است، اما تفاوت های فردی مهمی در نگرش انسان ها نسبت به مرگ وجود دارد. چنین تفاوت هایی در دو بعد نگرش های سازگارانه و نگرش های ناسازگارانه قابل بحث هستند. در حالی که در نگرش های سازگارانه، مرگ به عنوان نقطه پایان طبیعی زندگی در نظر گرفته می شود، ولی در نگرش های ناسازگارانه، مرگ تهدیدآمیز و غیرقابل درک تصور می شود و می تواند منجر به واکنش های مرضی و پریشانی مرگ گردد(۴). در پاسخ به نگرش های ناسازگارانه به مرگ، بعد از جنگ جهانی دوم رشته مرگ شناسی(Thanatology) به عنوان گامی در جهت جستجوی جوابی برای انتهای زندگی، به صورت یک رشته علمی بین رشته ای ایجاد شده است. مطالعات و تاریخچه پژوهشی در خصوص مفهوم مرگ ابتدا در حوزه اضطراب مرگ(Death Anxiety) شروع شد(۵) و دهه هشتاد قرن بیستم رشد چشمگیری در این زمینه حاصل گردید. عبدالخالق و توماس سابادو(۱) اضطراب مرگ را به عنوان ترس از مردن خود و دیگران تعریف می کنند، به بیانی دیگر اضطراب مرگ شامل پیش بینی مرگ خود و ترس از فرآیند مرگ و مردن در مورد افراد مهم زندگی است. موج دوم مطالعات مرگ در اواسط دهه ۹۰ قرن بیستم اتفاق افتاد و در سال ۱۹۹۰ تمپلر و همکاران(۶) مفهوم افسردگی مرگ(Death Depression) را معرفی کردند. این مفهوم نگرش های افسرده وار مربوط به مرگ را در ابعاد ناامیدی مرگ(death despair)، تنهایی مرگ(loneliness death)، رعب مرگ(death dread)، غمگینی مرگ(death sadness)، افسردگی مرگ و قطعیت مرگ(death finality) در بر می گیرد. سومین مولفه در این حوزه توسط عبدالخالق(۷) تحت عنوان وسواس مرگ(Death Obsession) معرفی شده است؛ وسواس مرگ اشتغالات ذهنی، تکانه ها و عقاید مقاوم مربوط به مرگ را مورد ارزیابی قرار می دهد و در سه بعد نشخوار مرگ، سلطه مرگ، عقاید تکراری مربوط به مرگ قابل بررسی است. نگرش های سه گانه مرضی نسبت به مرگ در شرایطی هم چون عدم اطمینان، ترس از درد، انزوا، اضطراب بدن بی جان و اضطراب مربوط به زندگی بعد از مرگ برانگیخته می شوند(۱۰-۸). این متغیرها در تحقیقات مرتبط با اختلالات تهدیدکننده زندگی مانند سرطان، سال های پایانی عمر، واکنش های سوگ و نیز در مشاغل مرتبط با مرگ مانند پرستاری و پزشکی قابل بررسی هستند. مقیاس افسردگی مرگ توسط تمپلر و همکاران(۶) ساخته شده است. این مقیاس نگرش های افسرده وار مربوط به مرگ را در ابعاد ناامیدی مرگ، تنهایی مرگ، رعب مرگ، غمگینی مرگ و قطعیت مرگ می سنجد. بررسی های به عمل آمده پیرامون روایی و پایایی مقیاس افسردگی مرگ نشان می دهند که این مقیاس از اعتبار قابل قبولی برخوردار است(۱۱). تمپلر و همکاران(۶) ضرایب روایی و پایایی مطلوبی را برای این مقیاس گزارش کرده اند. تنوع نگرش ها به مرگ با نظام های فرهنگی مختلف در ارتباط است بنا بر این اهمیت فهم دیدگاه های فرهنگ های مختلف نسبت به مرگ بسیار مهم است(۱۲). به صورت خلاصه، متناسب با سه مولفه نگرش مرضی نسبت به مرگ، سه مقیاس نیز برای سنجش آن ها ساخته شده است؛ مقیاس اضطراب مرگ توسط تمپلر(۱۳)، مقیاس وسواس مرگ توسط عبدالخالق(۷)، و مقیاس افسردگی مرگ توسط تمپلر و همکاران(۶). تاکنون در ایران برای سنجش نگرش های مرضی نسبت به مرگ دو ابزار اعتباریابی شده است: مقیاس اضطراب مرگ و مقیاس وسواس مرگ. رجبی و بحرانی(۱۱) در پژوهشی سوال های مقیاس اضطراب مرگ را که یک شاخص اضطراب کلی در ارتباط با مرگ است، مورد تحلیل عاملی قرار دادند و ساختار ۵ عاملی را در ایران برای این پرسش نامه پیشنهاد کردند. هم چنین، ضریب روایی تنصیفی ۰/۶۰ و همسانی درونی ۰/۷۳ را برای

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-12]

[DOI: 10.18869/acadpub.sjimu.24.1.89]

آن گزارش کرده اند. محمدزاده، اصغرنژاد فرید و عاشوری(۱۴) خصوصیات روان سنجی مقیاس وسواس مرگ را در ایران مورد بررسی قرار دادند. این مقیاس اشتغالات ذهنی، تکانه ها و عقاید مقاوم مربوط به مرگ را مورد ارزیابی قرار می دهد. تحلیل عاملی به روش تحلیل مولفه های اصلی سه عامل نشخوار مرگ، سلطه مرگ و عقاید تکراری مربوط به مرگ را پیشنهاد نمود. برای ابزار فوق ضریب روایی هم زمان ۰/۷۶ و ضریب پایایی بازآزمایی ۰/۷۳ گزارش شده است. مقیاس افسردگی مرگ از دو نسخه تشکیل شده است؛ نسخه دو گزینه ای و نسخه چند گزینه ای(لیکرت). تحقیقی که بر اساس نسخه دو گزینه ای در ایران انجام گرفته نشان داده است که نسخه دو گزینه ای مقیاس افسردگی مرگ، مقیاسی چند بعدی بوده و عوامل چهارگانه ناامیدی مرگ، شکست مرگ، تنهایی مرگ و پذیرش مرگ به ترتیب بیشترین میزان واریانس را در مجموع ۴۹/۷۱ درصد تبیین می کنند(۱۵). هم چنین همبستگی آن با مقیاس اضطراب مرگ ۰/۶۸ (P<0.001) گزارش شده است(۱۵). نسخه دو گزینه ای با فرض گسسته بودن متغیر افسردگی مرگ ساخته شده است، اما به نظر می رسد که افسردگی مرگ از نظر پیوستاری نیز قابل بررسی است، بنا بر این نسخه چند گزینه ای(لیکرت) مقیاس افسردگی مرگ زمانی کاربرد دارد که این متغیر به عنوان متغیر پیوسته مد نظر قرار گیرد. نسخه لیکرت تاکنون در ایران اعتباریابی نشده است، بنا بر این هدف از پژوهش حاضر تحلیل عوامل و انطباق مقیاس مذکور با جامعه ایرانی می باشد.

مقیاس افسردگی مرگ(DDS)

سوال ها	کاملاً موافقم	تاحدی موافقم	نه موافق نه مخالف	تاحدی مخالفم	کاملاً مخالفم
۱- وقتی به مرگ فکر می کنم افسرده می شوم.					
۲- شنیدن کلمه مرگ مرا غمگین می کند.					
۳- عبور از قبرستان ها مرا غمگین می کند.					
۴- مرگ به معنای تنهایی شدید است.					
۵- وقتی فکر می کنم دوستان و آشنایانم یک روزی خواهند مرد به شدت غمگین می شوم.					
۶- کوتاهی عمر به شدت مرا آشفته می سازد.					
۷- قطعیت مرگ را نمی توانم بپذیرم.					
۸- مرگ زندگی را از معنای آن دور می کند.					
۹- از تنها مردن می ترسم.					
۱۰- وقتی بمیرم همه آشنایان و کسانی را که دوستشان دارم به طور کامل از دست خواهم داد.					
۱۱- مرگ زندگی را از معنایش جدا نمی کند.					
۱۲- مرگ چیزی نیست که به خاطر آن احساس افسردگی کرد.					
۱۳- وقتی به مرگ فکر می کنم احساس خستگی و مردگی می کنم.					
۱۴- مرگ دردناک است.					
۱۵- فکر کردن در مورد مرگ آشنایان و کسانی که دوستشان دارم وحشت زده ام می کند.					
۱۶- بالاترین شکست در زندگی مرگ است.					
۱۷- هنگام تصور مرگ احساس غمگینی می کنم.					

مواد و روش ها

پژوهش حاضر از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه دانشجویان دختر و پسر دانشگاه های شهر تبریز(دانشگاه تبریز، آزاد اسلامی و پیام نور تبریز) که در سال ۱۳۹۱ مشغول به تحصیل بودند تشکیل می دادند. حجم نمونه در این پژوهش بر اساس جدول مورگان انتخاب گردید و با توجه به این که تعداد کل جامعه آماری تقریباً برابر با ۶۰۰۰۰ نفر است حداقل ۳۸۲ نفر بایستی به عنوان نمونه انتخاب شوند، اما برای افزایش توان تعمیم نتایج نمونه ای به حجم ۸۹۴ نفر انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. با توجه به برابری تعداد دانشجویان سه دانشگاه در زمان انجام پژوهش به ترتیب ۲۸۰، ۳۱۴ و ۳۰۰ نفر از سه دانشگاه مذکور انتخاب شدند. روش نمونه برداری از نوع تصادفی طبقه ای و متناسب با توزیع جمعیتی بر اساس جنسیت بود. مقیاس افسردگی مرگ(DDS) ابتدا به فارسی برگردانده شد. سپس از دو نفر متخصص زبان انگلیسی خواسته شد که ماده های برگردانده شده

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-12]

[DOI: 10.18869/acadpub.sjimu.24.1.89]

فارسی را به انگلیسی ترجمه نمایند و شکاف های موجود در تطابق دو ترجمه اصلاح شدند. سپس، آزمون حاصله روی ۱۵ آزمودنی به صورت آزمایشی اجرا شد و اشکالات پیش آمده برای کاربرد نهائی آزمون اصلاح و رفع گردید. داده ها با استفاده از روش تحلیل عاملی اکتشافی و همبستگی پیرسون تحلیل شدند.

در پژوهش حاضر برای جمع آوری داده ها از پرسش نامه های زیر استفاده شد:

مقیاس افسردگی مرگ(Death Depression Scale): این مقیاس توسط تمپلر و همکاران(۶) ساخته شده است، شامل ۱۷ سوال و دارای دو فرم دو گزینه ای و لیکرت است. در پژوهش حاضر از فرم لیکرت آن استفاده شده است. این مقیاس نگرش های افسرده وار مربوط به مرگ را در ابعاد ناامیدی مرگ، تنهایی مرگ، رعب مرگ، غمگینی مرگ، افسردگی مرگ و قطعیت مرگ می سنجد. آزمودنی پاسخ خود به هر سوال را در پنج گزینه کاملاً موافق(۴) تا کاملاً مخالف(۰) مشخص می کند. بدین ترتیب نمرات این مقیاس می تواند بین ۰ تا ۶۸ متغیر باشد که نمره بالا معرف میزان بالای افسردگی مرگ در افراد است. بررسی های به عمل آمده پیرامون روایی و پایایی مقیاس افسردگی مرگ نشان می دهد که این مقیاس از اعتبار قابل قبولی برخوردار است. تمپلر و همکاران(۶) ضرایب روایی هم زمان ۰/۶۸ و پایایی همسانی درونی ۰/۷۷ را برای این مقیاس گزارش کرده اند.

مقیاس اضطراب مرگ(Death Anxiety Scale): این مقیاس توسط تمپلر(۱۳) ساخته شده است و شامل ۱۵ ماده است که نگرش های آزمودنی ها را نسبت به مرگ مطرح می کند. آزمودنی پاسخ خود به هر سوال را با گزینه های بلی یا خیر مشخص می کند که پاسخ بلی نشانگر وجود اضطراب در فرد است. بدین ترتیب نمرات این مقیاس می تواند بین ۰ تا ۱۵ متغیر باشد که نمره بالا معرف میزان بالای اضطراب مرگ در افراد است. بررسی های به عمل آمده پیرامون روایی و پایایی مقیاس اضطراب مرگ نشان می دهد که این مقیاس از اعتبار قابل قبولی برخوردار است. در فرهنگ اصلی ضریب پایایی بازآزمایی آن ۰/۸۳ گزارش شده است. روایی هم زمان آن به وسیله همبستگی آن با مقیاس اضطراب آشکار ۰/۲۷ و با مقیاس افسردگی ۰/۴۰ در فرهنگ اصلی گزارش شده است(۱۳). پایایی و روایی این پرسش نامه در ایران، توسط رجبی و بحرانی(۱۱)، مورد بررسی قرار گرفته است و بر این اساس ضریب پایایی تنصیفی ۰/۶۲ و ضریب همسانی درونی ۰/۷۳ گزارش شده است. برای روایی مقیاس اضطراب مرگ از دو آزمون مقیاس نگرانی مرگ و مقیاس اضطراب آشکار استفاده شده است و ضریب همبستگی مقیاس اضطراب مرگ با مقیاس نگرانی مرگ ۰/۴۰ و با مقیاس اضطراب آشکار ۰/۴۳ به دست آمده است.

یافته های پژوهش

فراوانی شرکت کنندگان بر اساس جنسیت عبارت بود از ۵۴۷ نفر مونث(۶۱/۲ درصد) با میانگین و انحراف معیار سنی ۲۴/۲۱، ۷/۶۲ و ۳۰۴ نفر مذکر(۳۴ درصد) با میانگین و انحراف معیار سنی ۲۵/۷۳ و ۶/۹۴. هم چنین فراوانی شرکت کنندگان بر اساس وضعیت تاهل عبارت بود از ۶۵۹ نفر مجرد(۷۳/۷ درصد) و ۲۳۵ نفر متاهل(۲۶/۳ درصد).

برای بررسی ساختار عاملی ابتدا قابلیت تحلیل عاملی از طریق آزمون کایزر-مایر-اولکین(Kaiser-Meyer-Olkin Measure) و آزمون کرویت بارتلت (Bartlett's Test of Sphericity) بررسی شد. بر این اساس، مقدار آزمون کایزر-مایر-اولکین (KMO=0.93) بیانگر کفایت نمونه برداری و مشخصه آزمون کرویت بارتلت(P=0.0001, 7394.3) معنادار است که نشان می دهد ماتریس همبستگی داده ها در جامعه صفر نیست و بنا بر این عمل عامل یابی قابل توجیه است. آن گاه، به منظور بررسی ساختار عاملی مقیاس افسردگی مرگ از شیوه اکتشافی و روش تحلیل مولفه های اصلی با چرخش پروماکس استفاده شد. داده های کل نمونه آماری(n=۸۹۴) در تحلیل عاملی وارد شدند. ماده هایی مشمول یک عامل شدند که وزن عاملی ۰/۳۰ یا بالاتر را داشتند. جدول شماره ۱ وزن های عاملی هر یک از ماده ها را برای هر یک از آن ها بعد از چرخش پروماکس نشان می دهد. در کل، ۳ عامل ارزش ویژه بالاتر از یک داشتند و عبارت بودند از ۷/۴۳، ۱/۴۹ و ۱/۱۷. این سه عامل

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-12]

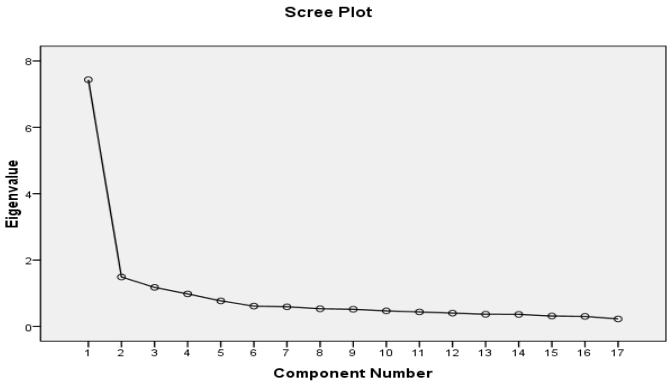
[DOI: 10.18869/acadpub.sjimu.24.1.89]

بر اساس رسم نمودار ارزش های ویژه(آزمون اسکری) و الگوی وزن های عاملی پیشنهاد شدند و ۵۹/۴۳ درصد واریانس کل را تبیین می کنند.

جدول شماره ۱. عامل های مقیاس افسردگی مرگ و وزن های عاملی مربوط به هر ماده

ماده ها	وزن عاملی
عامل اول: ناامیدی/شکست مرگ	
۱۶- بالاترین شکست در زندگی مرگ است	۰/۸۶
۸- مرگ زندگی را از معنای آن دور می کند	۰/۸۶
۷- قطعیت مرگ را نمی توانم بپذیرم	۰/۸۵
۱۳- وقتی به مرگ فکر می کنم احساس خستگی و مردگی می کنم	۰/۸۰
۶- کوتاهی عمر به شدت مرا آشفته می سازد	۰/۷۱
۱- وقتی به مرگ فکر می کنم افسرده می شوم	۰/۷۰
۲- شنیدن کلمه مرگ مرا غمگین می کند	۰/۶۴
۱۷- هنگام تصور مرگ احساس غمگینی می کنم	۰/۶۳
۴- مرگ به معنای تنهایی شدید است	۰/۶۰
۱۴- مرگ دردناک است	۰/۵۹
۳- عبور از قبرستان ها مرا غمگین می کند	۰/۳۳
عامل دوم: تنهایی مرگ	
۹- از تنها مردن می ترسم	۰/۳۱
۵- وقتی فکر می کنم دوستان و آشنایانم یک روزی خواهند مرد به شدت غمگین می شوم	۰/۹۳
۱۵- فکر کردن در مورد مرگ آشنایان و کسانی که دوستشان دارم وحشت زده ام می کند	۰/۹۰
۱۰- وقتی بمیرم همه آشنایان و کسانی را که دوستشان دارم به طور کامل از دست خواهم داد	۰/۴۲
عامل سوم: پذیرش مرگ	
۱۱- مرگ زندگی را از معنایش جدا نمی کند	۰/۸۶
۱۲- مرگ چیزی نیست که به خاطر آن احساس افسردگی کرد	۰/۷۶
ماده های ۳ و ۹ به طور مشترک روی عامل های ۱ و ۲ بار شده اند.	

عامل اول(۱۲ ماده) ارزش ویژه برابر با ۷/۴۳ دارد و ۴۳/۷۳ درصد واریانس های مشاهده شده را توجیه می کند. این عامل، «ناامیدی/شکست مرگ» نام گرفت. دومین عامل(۵ ماده) ارزش ویژه برابر با ۱/۴۹ دارد و ۸/۷۷ درصد واریانس را تبیین می کند. این عامل، «تنهایی مرگ» نام گرفت. عامل سوم(۲ ماده) ارزش ویژه برابر با ۱/۱۷ دارد و ۶/۹۳ درصد واریانس را تبیین می کند این عامل، «پذیرش مرگ» نام گرفت. آزمون اسکری که نشانگر تعداد عامل های مستخرج می باشد، در نمودار شماره ۱ قابل مشاهده می باشد.

نمودار شماره ۱. آزمون اسکری

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-12]

[DOI: 10.18869/acadpub.sjimu.24.1.89]

به منظور بررسی روایی هم زمان، از اجرای هم زمان مقیاس اضطراب مرگ استفاده شد. بدین منظور ۱۰۰ نفر از نمونه تحقیقی که به طور تصادفی انتخاب شده بودند، هم زمان به سوالات دو پرسش نامه جواب دادند. نتایج تحلیل نشان داد که همبستگی بین دو پرسش نامه ۰/۷۳(P<0.001, r=0.73) می باشد. هم چنین نتایج تحلیل حاکی از آن بود که همبستگی عامل های سه گانه مقیاس افسردگی مرگ با مقیاس اضطراب مرگ به ترتیب ۰/۶۶، ۰/۶۴ و ۰/۶۲- می باشد(P<0.001).

پایایی مقیاس نیز با سه روش بازآزمایی، تنصیفی و همسانی درونی محاسبه شد. برای تعیین پایایی بازآزمایی مقیاس، تعداد ۴۶ نفر به صورت نمونه گیری داوطلب از نمونه آماری انتخاب و سپس در فاصله ۴ هفته دوباره آزمایش شدند. ضریب پایایی کل مقیاس ۰/۹۲ و برای خرده مقیاس های ناامیدی/شکست مرگ، تنهایی مرگ و پذیرش مرگ به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۸ و ۰/۷۸ به دست آمد(P<0.001). به منظور تعیین پایایی تنصیفی مقیاس، از داده های کل نمونه استفاده شد. بدین منظور سوالات به دو قسمت زوج و فرد تقسیم و نمره آزمودنی ها در هر قسمت محاسبه گردید. سپس، ضریب همبستگی بین دو قسمت بر اساس ضریب همبستگی تصحیح شده اسپیرمن براون محاسبه گردید. این ضریب برای کل مقیاس ۰/۸۹ و برای خرده مقیاس های ناامیدی/شکست مرگ، تنهایی مرگ و پذیرش مرگ به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۷۸ و ۰/۵۴ به دست آمد(P< 0.001). جهت سنجش همسانی درونی مقیاس نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. بر اساس نتایج حاصله ضریب آلفا برای کل مقیاس ۰/۹۰ و برای خرده مقیاس های ناامیدی/شکست مرگ، تنهایی مرگ و پذیرش مرگ به ترتیب ۰/۹۲، ۰/۷۷ و ۰/۵۴ به دست آمد(P<0.001) که رضایت بخش می باشد.

بحث و نتیجه گیری

تاریخچه پژوهشی در خصوص مفهوم مرگ ابتدا در حوزه اضطراب مرگ شروع شده و در ادامه با ورود مفاهیم وسواس مرگ و افسردگی مرگ مثلث نگرش های مرضی نسبت به مرگ در حوزه تحقیقات مرگ کامل گردیده است. افسردگی مرگ را افکار یا نوعی نگرش مرضی نسبت به مرگ می دانند که با احساس ناامیدی، یاس و اشتغالات ذهنی هنگام یادآوری مرگ همراه است. تمپلر و همکاران(۶) برای سنجش این مفهوم جدید مقیاسی طراحی کرده اند تحت عنوان مقیاس افسردگی مرگ که از ۱۷ آیتم تشکیل شده است و در دو نسخه دو گزینه ای و چند گزینه ای قابلیت کاربرد دارد. هدف پژوهش حاضر بررسی ساختار عاملی و دیگر خصوصیات روان سنجی نسخه چند گزینه ای مقیاس افسردگی مرگ بود. نتایج تحلیل عاملی با استفاده از روش تحلیل مولفه های اصلی نشان داد این پرسش نامه مقیاسی چند بعدی بوده و عوامل سه گانه ناامیدی/شکست مرگ، تنهایی مرگ و پذیرش مرگ، به ترتیب بیشترین میزان واریانس را تبیین می کنند. نتاج تحلیل عاملی نشان داد که احساس افسردگی ناشی از تفکر در مورد مرگ و یا تصور آن مهم ترین ویژگی افسردگی مرگ می باشد. علاوه بر این، دردناکی مرگ و نیز از دست دادن دوستان و آشنایان در نتیجه مرگ(تنهایی) از ویژگی های دیگر نگرش های افسرده وار در مورد مرگ می باشد. پژوهش حاضر نشان داد که پذیرش مرگ کمترین واریانس مشاهده شده را تبیین می کند و این نتیجه حاکی از آن است اکثریت نمونه مورد مطالعه در مورد مرگ از نگرش های سازگارانه ای برخوردار نیستند. در مقایسه ساختار عاملی پرسش نامه با مطالعه تمپلر و همکاران(۶) مشخص می شود که درصد واریانس تبیین شده در این مطالعه شبیه به پژوهش مذکور بوده اما از نظر عوامل استخراج شده متفاوت هستند و این احتمالاً حاکی از تاثیر عوامل فرهنگی در نگرش های منفی به مرگ باشد. ابعاد شناختی، تجربی و یا حتی عاطفی نگرش های مرضی نسبت به مرگ ممکن است توسط فرهنگ شکل گیرند و از این رو این ابعاد به وسیله فرهنگ از یکدیگر متفاوت می شوند. وظیفه اولیه فرهنگ ها فراهم کردن حمایت و پشتیبانی در قبال آگاهی از مرگ و ترس از آن است(۱۶). کوبلر- راس(۱۷) هم اشاره می کند که فرهنگ ها در مفهوم سازی مرگ متفاوتند و برخی فرهنگ ها در کاستن تاثیرات مرگ آگاهی بسیار تاثیرگذار می باشند. مثلاً

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-12]

[DOI: 10.18869/acadpub.sjimu.24.1.89]

انکار(denial)، نگرش رایج نسبت به مرگ در جامعه آمریکا است و اضطراب مرگ به وسیله عدم یادآوری ناتوانی، پیری، بیماری و مرگ واپس رانده می شود. مارتز و لینوه(۱۸) نیز مطرح می کنند که بافت فرهنگی مولفه های شناختی، تجربی و عاطفی نگرش های مرضی نسبت به مرگ را شکل می‌دهند.

با مقایسه ساختار عاملی نسخه چند گزینه ای (پیوسته) با نسخه دو گزینه ای(گسسته)، مشخص می شود که در نسخه چند گزینه ای عامل های ناامیدی و شکست مرگ در یکدیگر ادغام شده و عامل واحدی را تشکیل می دهند، و این نشان می دهد که با فرض پیوسته بودن متغیر افسردگی مرگ ساختار عاملی آن تا حدودی متفاوت می گردد و محققین در سنجش افسردگی مرگ بایستی این تفاوت را در نظر داشته باشند. در بحث روایی، ضرایب حاصل از اجرای هم زمان مقیاس اضطراب مرگ و فرم لیکرت مقیاس افسردگی مرگ به منظور احراز روایی هم زمان نیز رضایت بخش بوده و از مطالعات قبلی تا حدودی بیشتر نیز می باشد. شاخص های ضرایب پایایی در سطح مطلوبی گزارش گردید. بدین منظور، از سه روش بازآزمایی، تنصیفی و ضریب همسانی درونی استفاده شد. ضرایب پایایی برای کل مقیاس ها و عامل های آن ها ضرایب مطلوبی است و به مطالعات قبلی انجام گرفته(۶) نزدیک است. شاخص های ضریب پایایی بیانگر این است که مقیاس افسردگی مرگ زیاد دستخوش تغییرات وضع و حالت نمی شود و در طول زمان دارای ثبات کافی می باشد.

در مجموع، نتایج پژوهش حاضر نشان می دهد که با استفاده از مقیاس افسردگی مرگ می توان به طور قابل قبولی خصیصه های مرضی مربوط به مرگ را در دانشجویان و احتمالاً گروه های دیگر اجتماعی جامعه ایران مورد اندازه گیری قرار داد. استفاده از این مقیاس می تواند راه گشای بسیاری از تحقیقاتی باشد که در آن ها اندازه گیری نگرش های مربوط به مرگ از اهمیت ویژه ای برخوردار است. ضمن این که در مقایسه دو فرم مقیاس افسردگی مرگ، ضرایب روایی و پایایی فرم لیکرت بالاتر از فرم دو گزینه ای می باشد و بر پایه نتایج حاصله استفاده از فرم لیکرت در تحقیقات مربوط به مرگ مطلوب تر خواهد بود.

در ارتباط با محدودیت پژوهش لازم به ذکر است که نمونه مورد بررسی در پژوهش حاضر تنها شامل دانشجویان بوده است، بنا بر این، به نظر می رسد که در تعمیم یافته های پژوهش حاضر به سایر طبقات اجتماعی باید جانب احتیاط را نیز رعایت کرد، چرا که احتمال این که در نگرش های مربوط به مرگ با توجه به عوامل جمعیت شناختی تفاوت هایی مشاهده شود، وجود دارد(۱۹). در پژوهش حاضر امکان دسترسی به نمونه متشکل از افراد مسن به منظور مقایسه یافته های به دست آمده فراهم نشد و از آن جایی که نگرش های مربوط به مرگ در دوره های مختلف تحول به احتمال زیاد دچار نوسان می شود، بنا بر این پیشنهاد می شود یافته های پژوهش حاضر روی نمونه های دیگر به ویژه سالمندان و افراد محتضر تکرار شود. هم چنین، پیشنهاد می شود پژوهش حاضر روی نمونه متشکل از بیماران مبتلا به اختلالات شدید تهدید کننده زندگی و نیز کارکنان شاغل در مراکز بهداشتی انجام گیرد.

سپاسگزاری

بدین وسیله از دانشجویان محترم که در این پژوهش شرکت کرده و صادقانه به سوالات پژوهش جواب دادند قدردانی به عمل می آید.

References

1.Abdelkhalek AM, Tomassabado J. Anxiety and death anxiety in Egtptian and Spanish nursing students. Death Stud 2005; 29:157-69.

2.Galipot MT, Schleicher BJ, Baumeister RF. Self-Regulatory Processes Defend Against the Threat of Death Effects of Self-Control Depletion and Trait Self-Control on Thoughts and Fears of Dying. J Pers Sock Psychol2006;91: 49–62.

3.Karakus G, Ozturk Z, Tamam L. Death and Death Anxiety. Arch Med Rev J 2012; 21: 42-79.

4.Neimeyer R, Wittkowski J, Moser RP. Psychological research on death attitudes: An overview and evaluation. Death Stud 2004; 28: 309-40.

5. Pyszczynski T1, Greenberg J, Solomon S, Arndt J, Schimel J. Why do people need self-

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-12]

[DOI: 10.18869/acadpub.sjimu.24.1.89]

esteem? A theoretical and empirical review. Psychol Bull2004;130:435-68.
6.Templer D I, Lavoie M, Chalgujian H, Thomas-Dobson S. The measure of death depression. J Clin Psychol 1990; 46: 834-839.
7.Abdelkhalek AM. The structure and measurement of death obsession. Pers Ind Dif1998: 24: 159-65.
8.Beydag KD. Factors affecting the death anxiety levels of relatives of cancer patients undergoing treatment. Asian Pac J Cancer Prev 2012; 13: 2405-8.
9.Tomer A, Eliason G. Toward a comprehensive model of death anxiety. Death Stud 1996; 4: 343-65.
10.Tavakoli MA, Ahmadzadeh B. [Investigation of validity and reliability of templer death anxiety Scale]. Thought Behav Clin Psychol 2011; 21: 72-80. (Persian)
11.Rajabi G, Bahrani M. [Factor analysis of death anxiety scale]. J Pyschol2001;20:331-44. (Persian)
12.Lester D. What do death anxiety scales measure? Psychol Rep 2007; 101: 754.
13.Templer DI. The construction and validation of a death anxiety scale. J Gen Psychol 1970; 82: 165–77.
14.Mohammadzadeh A, Asgharnejad farid A, Ashouri A. [The study of factor structure, validity and reliability of the Death Obsession Scale (DOS)]. Cog Scie Novel2009; 41:1-7. (Persian)
15.Aghazadeh S E, Mohammadzadeh A, Rezaie A. [Validation of death depression scale among Tabriz Universities students in 2012]. J Res Behave Sci 2014; 12: 1-10. (Persian)
16.Lehto RH, Stein KF. Death anxiety an analysis of an evolving concept. Res Theo Nurs Prac2009; 23: 23-41.
17. National Cancer Institute, National Institutes of Health. End-of-life care: questions and answers. J Pain Palliat Care Pharmacother2006;20:65-7.
18.Martz E, Linveh H. Death anxiety as a predictor of future time orientation among individuals with spinal cord injuries. Dis Rehabil2003; 25:1024-32.
19.Fessler DMT, Navarrete CD. The effect of age on death disgust: challenges to terror management perspective. Evol Psychol 2005; 3: 279-96.

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-12]

[DOI: 10.18869/acadpub.sjimu.24.1.89]

Validation of likert form Death Depression Scale in an university students samples

Mohammadzadeh A[1], Rezaei A[1], Aghazadeh E[2]*

(Received: June 20, 2015 Accepted: October 3, 2015)

Abstract

Introduction: The Death Depression Scale is made to measure pathological attitudes towards death. This scale has two options and likert forms.The purpose of this study was to determine the validity and reliability of the Likert version of Death depression Scale (DDS) in an university students samples.

Materials & methods: The current study was conducted in correlational context. A group of 894 students from Tabriz universities in 2012, using Stratified random sampling method, took part in this research. Participants answered to the Death Depression Scale (DDS). Data were analyzed using explanatory factor analysis of variance and Pierson correlation methods.

Results: Factor Analysis results showed multidimensional structure of scale and extracted three factors which were labeled death despair/ death finality, death loneliness & death acceptance which accounted for 59.43 % of variances. Concurrent validity reported parallel using of Death Anxiety Scale, showing good coefficient (P<0/001, r= 0/73). However three types of reliabilities (test retest, split half & internal constancy) were reported.

Discussion & Conclusions: In comparison with two options format, Likert form of Death Depression Scale is saturated by three factors, and has relatively higher validity and reliability. Thus it can be used, as valid measure, in death related studies.

Keywords: Death depression scale, Validity, Reliability

1. Dept of Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran
3. Dept of Philosophy and Theology, Islamic Azad University, Tabriz Branch, Tabriz, Iran
**Correspondin author Email: a_mohammadzadeh@pnu.ac.ir*

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-12]

[DOI: 10.18869/acadpub.sjimu.24.1.89]